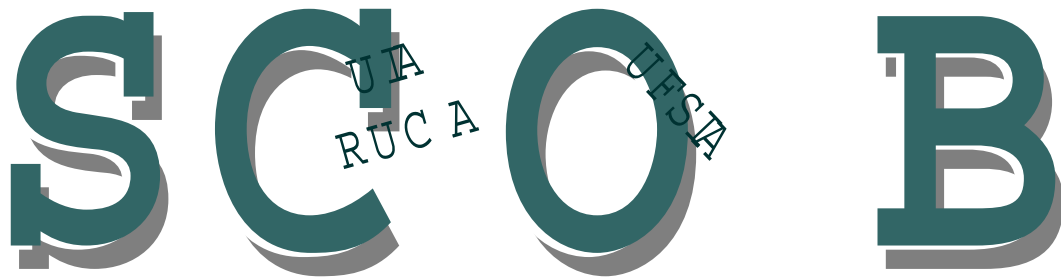

Universiteit Antwerpen

Studiecentrum voor
onderneming en beurs

JAARVERSLAG 2002
(Periode: 1/1/2002 - 31/12/2002)

Voorwoord

Hierbij bieden we u het derde jaarverslag aan van de activiteiten van het Studiecentrum voor Onderneming en Beurs (SCOB) dat in de loop van 1999 werd opgericht aan de Universiteit Antwerpen.

We zullen in de loop van dit jaarverslag een aantal kerngegevens van de vorige jaarverslagen slechts bondig hernemen. Op deze wijze kan het jaarverslag opgevat worden als een vooruitgangsverslag waar de werkzaamheden van het afgelopen jaar worden in samengevat, zodat u op de hoogte blijft van de recente ontwikkelingen.

De volledige tekst van de vorige jaarverslagen vindt u op de website van het SCOB (www.scob.be).

Het afgelopen jaar is ook het laatste van het vierjarig GOA-project, dat aan de basis lag van het Studiecentrum voor Onderneming en Beurs. In dit rapport worden bijgevolg naast een evaluatie ook de toekomstperspectieven geschilderd.

ALGEMEEN OVERZICHT (pro memorie)

Het Studiecentrum voor Onderneming en Beurs vervult verschillende opdrachten teneinde haar doelstelling waar te maken.

Een eerste opdracht is het collectioneren van bestaande archieven en documentatie m.b.t. het Beurswezen alsmede het inventariseren van het betrokken materiaal. Tegelijk wordt een inventaris aangelegd van elders aanwezige documenten. Op deze wijze wordt alle informatie m.b.t. het beurswezen en de beursgenoteerde bedrijven gecentraliseerd en gelokaliseerd. Dit terwijl nu her en der documenten verspreid zitten en het telkens opnieuw een zoektocht is om de relevante informatie op te sporen. Dit alles laat toe om aan het publiek en de wetenschappelijke wereld een unieke en gespecialiseerde bibliotheek aan te bieden.

Een tweede opdracht is het transformeren van een aantal gegevens in computerleesbare vorm. Dit geldt in het bijzonder voor de beurskoersen en de dividenden maar eveneens voor de gegevens uit de jaarrekeningen der bedrijven, die ingevolge de wet van 1873 op de naamloze vennootschappen als bijlage bij het Staatsblad werden gepubliceerd. Hier laat de impact van de ontwikkelingen in de moderne technologie zich ten volle voelen. Immers het is pas door de ontwikkeling inzake informatica (databanken e.a.) dat het mogelijk wordt om de gegevens op papierdrager daadwerkelijk ook hanteerbaar te maken en, wat voor het wetenschapsbedrijf een absolute voorwaarde is, voor replicatie en falsificatie ter beschikking te stellen.

Een derde opdracht is het wetenschappelijk onderzoek van de financieel-economische data, het historisch materiaal en de ontwikkeling van informaticasystemen op basis van deze originele dataset. Het wetenschappelijk onderzoek op elk van deze drie terreinen is absoluut noodzakelijk en kan wederzijds bevruchtend werken, zoals uit de eerste publicaties van het Studiecentrum al moge blijken.

OPRICHTING EN ORGANISATIESTRUCTUUR

Het Studiecentrum werd officieel opgericht met de toestemming van de Raad van de Universiteit Antwerpen op zijn zitting van 8 juli 1999. Het organiseert jaarlijks een algemene ledenvergadering en wordt bestuurd door een bestuurscollege, gekozen door deze algemene ledenvergadering.

BESTUURSCOLLEGE SCOB

Voorzitter: Prof.Dr.L.Cuyvers (UA, UFSIA-RUCA-TEW-faculteit)

Ondervoorzitter: Prof.Dr.G.Devos (UFSIA, Geschiedenis)

Secretaris: Prof.Dr.J.Paredaens (UIA, Informatica)

Leden bestuurscollege:

Prof.Dr. J.Annaert (RUG, UFSIA-RUCA-TEW-faculteit)

Prof.Dr. M.De Ceuster (UFSIA-RUCA-TEW-faculteit)

Prof.Dr. H.Houtman-De Smedt (UFSIA, Geschiedenis)

WERKING over het jaar 2002

In het afgelopen jaar werd op elk van de drie hogervermelde terreinen een mooie vooruitgang genoteerd.

1. Collectievorming

Wat betreft het aanvullen van de collectie werd afgelopen jaar een gedeelte van de documentatie van de Commissie voor het Bank- en Financiewezen in verband met de beurs bekomen. Daarnaast werd de integrale documentatie van de Beurs van Antwerpen ondergebracht in de lokalen van het Studiecentrum, dit ingevolge het definitief sluiten van de lokalen van deze beurs per 31 december 2002.

2. Invoer data in databank

Wat betreft het ontwikkelen van de databank en het invoeren van de beursgegevens in deze databank werd het werk aan een zeer hoog tempo verdergezet. Eind 2001 werd de stand van zaken als volgt vermeld in het jaarverslag 2001:

"Op het einde van het jaar 2001 was de stand van zaken zo dat de gegevens voor 1830-1932 volledig ingevoerd waren op maandbasis en dat het inbrengen in de databank van de aandelen die op de Brusselse Beurs noteerden doorgevoerd was tot en met 1967, de dividenden tot in 1954 en de aantallen aandelen tot in 1965. Voor de oorlogsperiode 1914-1918 waren er geen officiële beurskoersen, maar waren er wel verhandelingen. Dankzij de inbreng van de historici werden de kranten gelokaliseerd in dewelke deze beurskoersen te vinden zijn, zodat de beursgegevens voor deze periode in het komende jaar verder kunnen ingevoerd worden. Vanaf 1989 zijn de data onder elektronische vorm ter beschikking zodat aan het handmatig invoeren van data hopelijk naar het einde van het komende jaar toe, en zeker tegen de zomer van 2003, een eindpunt zal kunnen komen."

Einde 2002 is de stand van zaken zo dat de handmatige invoer van aandelenkoersen (op maandbasis) gevorderd is tot en met het jaar 1988. Na deze datum zijn koersen onder elektronische vorm ter beschikking en m.b.t. de invoer van deze koersen is er een programma geschreven dat moet toelaten om de transfer automatisch te laten verlopen én voortdurend te updaten. Het aanmaken van de aandelenstructuur is gevorderd tot in het jaar 1996. Dividenden zijn ingevoerd tot in 1992; aantallen aandelen zijn ingevoerd tot en met 1991. Bovendien zijn ook de overheidsobligaties volledig ingevoerd t/m 1991. Het invoeren van de bedrijfsobligaties is ook al behoorlijk opgeschoten: de Belgische bedrijfsobligatiestructuur is aangemaakt t/m 1920 en de koersen van deze obligaties zijn ingevoerd t/m 1893.

Dit alles betekent dat in de loop van het jaar 2003 de aandacht zal uitgaan naar het optimaliseren van de ingevoerde data - naast uiteraard het afwerken en updaten van de aandelenstructuur tot de meest recente datum. In het bijzonder zullen de vele duizenden stock en reverse splits, bonusaandelen, inschrijvingsrechten en toekenningsrechten moeten verwerkt worden, naast een aantal andere optimaliseringsoperaties (zoals het controleren van de ingevoerde dividenden; de sectorveranderingen e.d.). Daarnaast zal de elektronische transformatie daadwerkelijk moeten doorgevoerd worden. Buiten deze operaties, die absolute voorrang verkrijgen, zal ook de rest van de bedrijfsobligatiestructuur aangemaakt worden en hun koersen worden ingevoerd.

Einde 2002 zijn de werken gedurende enige maanden moeten stilgelegd worden wat betreft de invoer van data wegens het bestrijden van een hacker-probleem door middel van het installeren van een firewall. Normaal zou de invoer van data moeten heropstarten vanaf januari 2003.

3. Wetenschappelijk onderzoek

Tijdens het afgelopen jaar werd het werk vnl. geconcentreerd op het afwerken van de databank. Gedurende dit jaar was er immers aanzienlijke financiering wat toeliet om gemiddeld met een tiental jobstudenten te werken, iets wat natuurlijk een grotere werkbelasting qua voortdurende opvolging inhield, in het bijzonder voor de

economische medewerker. Toch konden er enige publicaties gerealiseerd worden met name:

3.1. Publicaties

Dexters N. (2002), Omzetting van complexe beurskoersinformatie in een relationele databankstructuur. De Beurs van Brussel 1830-2002, van een theoretisch ontwerp naar een geslaagde implementatie, Working Paper, UIA

Dexters N. (2002), Electronische invoer van gegevens in de SCOB-Databank. Een ontwerp, Working Paper, UIA

Willems H. (2002), De cote en de beursnotering in de 19de eeuw, Economisch en Sociaal Tijdschrift, september, nr. 3, pp.363-401

Willems H. (2003), Een dwerg tussen de reuzen : de beurs van Dendermonde, Jaarboek van de historische kring van het Land van Dendermonde, januari (forthcoming).

Willems H. (2003), A provincial exchange in Belgium : the case of Dendermonde, Cahiers Economiques de Bruxelles, (forthcoming).

Willems H. (2003), The forgotten exchanges of Belgium in the long 19th century, European Association for Banking History Bulletin, (forthcoming).

Naast deze reeds verschenen publicaties zijn er momenteel twee artikels in voorbereiding. Het eerste artikel behandelt de periode 1830-1914; het tweede de periode 1914-2002. Het zijn overzichtartikels die als een gemeenschappelijk artikel door de ganse projectgroep voor publicatie zullen worden aangeboden. Tenslotte zijn de besprekingen met het Rijksarchief dermate ver gevorderd dat een principiële toezegging is gedaan om de inventaris van de beursdocumenten te publiceren.

3.2. Conferenties

Naast het verder uitbouwen en afwerken van de databank en het verzorgen van publicaties werd in het afgelopen jaar een paper gepresenteerd, geschreven door

Hans Willems en Frans Buelens, op de tweedaagse internationale conferentie "War and Economy in the Twentieth Century". Deze paper zal in de loop van het volgende jaar ook gepubliceerd worden. De titel van de lezing was "Werking en evolutie van de Belgische Beurs tijdens de Tweede Wereldoorlog". De Conferentie "War and Economy in the Twentieth Century", georganiseerd door Soma/Ceges ging door te Brussel op 28/29 November 2002.

VERDERE FINANCIERING

Het Studiecentrum werd opgestart als gevolg van de toekenning van een vierjarig GOA-project. Inmiddels zijn alle financieringsschijven gestort, wat inhoudt dat er enkel nog resterende gelden zijn die kunnen gebruikt worden voor a) invoer van data door jobstudenten b) het laatste mandaatjaar van de informaticamedewerkster. Het mandaat van de andere medewerkers liep eind september 2002 ten einde.

Zulks betekent niet dat het Studiecentrum zonder middelen komt te zitten. Dank zij sponsoring kan een minimale werking hopelijk in de toekomst verzekerd blijven. In het afgelopen jaar was het mogelijk om een beroep te doen op de Financieel Economische Tijd en de " Association pour la défense des intérêts des détenteurs de fonds publics".

Verder kon voor de wetenschappelijke medewerkers ook naar andere financieringsbronnen worden uitgekeken. Zo werd door collega Julien van den Broeck een nieuw onderzoeksinitiatief (BOF-NOI) opgestart dat handelt over de beursgenoteerde spoorwegsector. Ook kon wetenschappelijk medewerker Hans Willems een vierjarig FWO-mandaat bekomen teneinde op deze materie te doctoreren. Het is de bedoeling dat ook de informaticamedewerkster een FWO-mandaat zal aanvragen in de loop van 2003.

Tenslotte loopt sinds begin 2002 het vierjarig FWO-project van collega Marc Deloof (UFSIA-RUCA TEW Faculteit) in samenwerking met twee leden van de stuurgroep (J. Annaert en M. De Ceuster) en met als titel "De Financieringspolitiek van Belgische

Beursgenoteerde Ondernemingen. Een langetermijnperspectief", waarbij eveneens van beursdata gebruik gemaakt wordt.

Het zou een mooie zaak zijn indien voor de werking van het Studiecentrum een permanente financieringslijn kon bekomen worden, maar in Vlaanderen is dit met de huidige financieringspolitiek van de overheid bijna niet mogelijk. Financiering van dergelijke centra kan bijgevolg alleen via een voortdurend zoeken naar onderzoeksprojecten worden bekomen. In dat kader werden aanzienlijke inspanningen verricht, waarvan sommige met resultaat. Zo werd door de Nationale Bank aan de onderzoeksgroep een project toegekend ter ontsluiting van één der oudste beurskranten ter wereld, de "Moniteur des Intérêts Matériels" (°1851), een project dat daadwerkelijk zal opstarten begin 2003. Een verlenging van de huidige GOA kon echter niet bekomen worden. Een aanvraag tot het uitvoeren van een project rond de Beurs van Antwerpen bij het FWO werd niet weerhouden.

DIENSTVERLENING

Het Studiecentrum heeft naast haar wetenschappelijke opdracht ook de opdracht een stuk dienstverlening naar de gemeenschap toe te verlenen, iets waartoe de Universiteit Antwerpen zich uitdrukkelijk geëngageerd heeft bij het afsluiten van de overdrachtovereenkomsten met de beurzen van Antwerpen en Brussel.

In het afgelopen jaar deden net zoals voorheen meerdere instellingen of individuele personen beroep op de diensten van het Studiecentrum. Blijkens dit alles is het voor ons nu al duidelijk dat er een zeer grote behoefte aanwezig is aan de activiteiten van het Studiecentrum.

Het valt te voorzien dat, naarmate de naambekendheid van het Studiecentrum toeneemt en de informatie steeds meer ontsloten wordt, dit soort dienstverlening zal toenemen. Het verder ontwikkelen van de website zal hier wellicht ook kunnen toe bijdragen.

FINANCIEEL VERSLAG

Gedurende de afgelopen vier jaar kon het Studiecentrum voor Onderneming en Beurs via het GOA-BOF project rond de Beurs van Brussel beschikken over een bedrag voldoende om drie wetenschappelijke medewerkers te betalen net als de gewone werkingskosten (telefoon e.d.) en de betaling van de wedde van één jobstudent op jaarbasis. Wegens het aflopen van de financiering van het GOA-project was dit niet langer het geval voor het ganse jaar 2002 en zal dit in 2003 volledig uitdovend zijn, eenmaal de resterende gelden volledig opgebruikt.

In de loop van het jaar 2002 werden voor 5000 Euro directe subsidies bekomen vanwege de "Association pour la défense des intérêts des détenteurs de fonds publics". De Financieel Economische Tijd bleef t/m de maand september twee jobstudenten (op jaarbasis) betalen ten bate van het Studiecentrum, daarna één jobstudent wat omgerekend neerkomt op een bedrag van ongeveer 25000 Euro. Ook was het mogelijk om nog resterende gelden op het project om te zetten in onderzoeksgelden.

ALGEMENE EVALUATIE

Het afgelopen jaar heeft de afwerking van de databank een niveau bereikt dat zal toelaten om verantwoorde berekeningen in publicaties op te nemen. Zulks betekent ook dat de doelstellingen van het oorspronkelijke opzet van het project gehaald zullen zijn wat betreft het ontwerpen en invullen van een bruikbare databank, zeker omdat er nog voldoende financiering is om in het jaar 2003 een groot deel van het nog resterende werk zal kunnen geschieden, al zal een databank als deze wel nooit helemaal "af" zijn. Een aantal optimaliseringsoperaties zullen verder afgewerkt worden, dit jaar en de komende jaren. Bovendien is nu al gebleken dat het mogelijk is om meerdere projecten te bekomen die in staat zullen zijn de resultaten van de databank tot hun volle recht te laten komen, dit in een omgeving waar permanente

overheidsfinanciering van dergelijke studiecentra blijkbaar niet tot de beleidsopties behoort. Opdat het Studiecentrum voor Onderneming en Beurs in de toekomst verder zou kunnen blijven werken zal én een verdere steun van de sponsors én een voortdurend zoeken naar nieuwe onderzoeksprojecten nodig zijn.

STUDIECENTRUM VOOR ONDERNEMING EN BEURS

Middelheimlaan 1

2020 Antwerpen

Lokalen A 142 - A 143

Prof.Dr.Ludo Cuyvers

Universiteit: Universiteit Antwerpen

Ufsia-Ruca TEW Faculteit Adres:

Kipdorp 61

2000 Antwerpen

lokaal: Z 208

tel.: 03-275 50 34

tel.: 03-218 0 538 (Dr.Frans Buelens)

Email: scob@ua.ac.be

Website: <http://www.scob.be>

Bankrekening

091-0106287-04 (Universiteit Antwerpen) met vermelding: nr. 5512DO